

удк 334.78

КОРПОРАТИВНІ СТРУКТУРИ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

УМАНЦІВ Ю., к. е. н, доцент кафедри економічної теорії
та конкурентної політики КНТЕУ

В Україні триває складний процес трансформації соціально-економічних відносин, який характеризується посиленням ролі корпоративних структур. Досвід країн із розвиненою економікою свідчить, що основним суб'єктом ринку є корпорація. Саме тому корпоративна

© Уманців Ю., 2011

ВІСНИК КНТЕУ 3/2011 _____ **13**

форма організації підприємництва покликана стати джерелом інституційних перетворень і в економіці України: внутрішня форма корпоративних відносин здатна забезпечувати, з одного боку, розвиток сучасного виробництва, формувати та нарощувати потенціал підприємства та сприяти досягненню конкурентних переваг на ринку, а з іншого – забезпечувати достатній рівень компромісу економічних інтересів засновників. Корпоративна форма організації підприємницької діяльності за умов зростання масштабів діяльності підприємств відкриває широкі можливості щодо більш складного моделювання міжфірмових відносин, що визначається терміном "корпоративні структури".

Формування теорії корпорації як одного із суб'єктів економічного процесу відображає закономірності розвитку економічної науки у цілому, а саме як послідовного розвитку аналітичного апарату та методів дослідження. До теперішнього часу як в економічній, так і в правовій літературі немає єдиної думки щодо сутності категорії "корпорація". Однак дискусії щодо проблем корпоративного устрою економіки, процесів корпоратизації та сутності корпорацій мають глибоке історичне коріння.

Вагомий внесок у дослідження природи та особливостей формування корпоративних структур зробили А. Маршалл, А. Берлі, Г. Мінз, Д. Норт, О. Вільямсон, Й. Шумпетер, Дж. Гелбрейт, А. Сірко, Л. Головова, А. Мазаракі, Т. Мельник, Г. Бортіс, А. Гальчинський, В. Геєць, Л. Федулова, О. Лібман, Б. Хейфець [1–14] та ін.

Віддаючи належне проведеним творчим пошукам у царині методології та теорії формування корпоративних структур, слід зазначити, що чимало питань і проблем досі залишаються ґрунтовно невизначеними, хоча процеси корпоратизації виявили себе як об'єктивні тенденції розвитку ринкової системи понад сто років тому. Науковий апарат як у вітчизняній, так і у світовій економічній літературі не є загально визнаним та усталеним, оскільки відсутній цілісний аналіз концепцій корпоратизації, незважаючи на те, що представники різних течій економічної науки висвітлювали тією чи іншою мірою проблеми формування та розвитку корпоративних структур.

Метою статті є систематизація та узагальнення теоретичних підходів до аналізу економічної природи корпоративних структур, виявлення інституційних детермінант їхнього функціонування, а також розкриття особливостей становлення та розвитку корпоративних об'єднань в Україні.

Опрацювання економічних джерел свідчить, що з моменту появи у господарській практиці перших корпоративних форм підприємництва, питання ефективності їхнього функціонування постійно були предметом ґрунтовних досліджень. Основним предметним полем наукових пошуків був аналіз взаємозв'язку структурних елементів корпорацій, еволюції її організаційних форм і способів взаємодії основних суб'єктів – власників, менеджерів, держави.

У межах неокласичного підходу найглибше проблему формування корпорацій проаналізував А. Маршалл. Вчений у своїй фундаментальній праці "Основи економічної науки" (1890) розвинув підходи до сутності та ролі великомасштабного виробництва, що може бути забезпечено тільки з використанням потенціалу корпорацій. А. Маршалл звернув увагу на головні переваги такого виробництва, що полягають перш за все в економії кваліфікованої праці, машин та сировини. Згодом дослідник порушив питання про розбіжність інтересів менеджменту та акціонерів корпорацій як значущу наукову проблему [1, с. 295, 314–317].

На початку ХХ ст. корпоративні відносини стали предметом спеціальних наукових досліджень, що було зумовлено економічним домінуванням корпорацій у підприємницькому секторі провідних країн та специфікою корпоративних економічних відносин. Вагомий внесок у вивчення корпорації як суб'єкта економічного процесу зробили представники теорії інституціоналізму. Слід зазначити, що дослідники прагнуть вийти за межі методологічного індивідуалізму, притаманного неокласичній теорії і розглядають економічну проблематику в широкому суспільному контексті. Це сприяло переходу ринкової економіки на якісно новий етап своєї історії та зумовило її трансформацію до формування нової економічної парадигми в напрямі обов'язкового врахування інституціональних чинників суспільного розвитку. Зазначені процеси зумовлені також і тим, що на початку ХХ ст. корпорації провідних країн домінують у підприємницькому секторі.

Значними й вагомими для розвитку поглядів щодо зародження та еволюції корпорацій, впливу інституцій на розвиток цих суб'єктів є здобутки представників інституціональної школи Т. Берлі, Г. Мінза, Д. Норта, О. Вільямсона. Початок дискусії щодо категорії "корпорація" ще у 1932 р. було покладено у спільній праці А. Берлі та Г. Мінза "Сучасна корпорація і приватна власність", де американські вчені стверджували, що корпорації представляють нову форму підприємств, що принципово відрізняється від класичного типу капіталістичних підприємств, характерних для ХVІІІ–ХІХ ст. [2]. Йдеться перш за все про концентрацію корпораціями величезних капіталів, вирішальну роль в управлінні якими відіграють уже не номінальні власники-акціонери, а керівники компаній. Таку систему вчені називають "колективним капіталізмом". Однак немає жодної гарантії, на їхнє переконання, що корпоративна економіка слугуватиме суспільним інтересам або хоча б інтересам акціонерів, адже наймані керівники не зацікавлені у максимізації прибутку фірми, ігнорують ринкові чинники, отримують можливості узаконеними методами й різними маніпуляціями обмежувати формальні права міноритарних акціонерів.

Нобелівський лауреат Д. Норт у праці "Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки" (1990) звертає увагу на те, що економічні організації, розвиваючись з метою використання всіх своїх

можливостей, використовують зміни у структурі власності, а також багато норм поведінки та інші неофіційні обмеження. Широкі можливості в економіці відкривалися, окрім іншого, й завдяки таким структурам, як трести [3, с. 18].

Натомість інший нобелівський лауреат О. Вільямсон спробував проаналізувати основні чинники, що стимулюють процеси створення корпоративних структур через призму теорії трансакційних витрат. Дослідник зазначає, що "прогресивна еволюція сучасної корпорації фіксує відбиток економії на трансакційних витратах на кожному етапі" [4, с. 298].

Всесвітньо відомі вчені Й. Шумпетер і Дж. Гелбрейт у своїх дослідженнях приділяли значну увагу ролі корпорацій у розвитку капіталістичної системи. Зокрема Й. Шумпетер у праці "Капіталізм, соціалізм і демократія" (1942) розглядає корпоративні відносини в аспекті підприємництва, обґрунтовує їх інноваційну сутність. Дослідник висуває ідею про стабілізаційну роль великих корпорацій. Він стверджує, що великі корпорації часто стають об'єктом критики як монополістичні структури, їхня діяльність у вигляді встановлення жорстких цін, свідомого обмеження випуску продукції та патентного контролю забезпечує стійкість капіталістичної системи, відіграючи роль протизваги щодо нововведень [5, с. 466–467]. Концептуальні ідеї Й. Шумпетера щодо ролі великих корпорацій та їх взаємодії з конкуренцією дали імпульс дослідженням у руслі неокласичної традиції (щодо ринкового механізму, цін, прибутку, фірми), а також сприяли розробці інституціоналістами "теорії великої корпорації" як основного агента ринкового процесу, який формує власну економічну політику й здійснює довгострокову стратегію розвитку.

Найбільш популярну сучасну інтерпретацію поняття "корпорації" запропонував Дж. Гелбрейт, який увів до наукового обігу термін "техноструктура". За твердженням вченого, "техноструктура" – це об'єднання вищих осіб, які приймають управлінські рішення; нова управлінська еліта (технократія), що перевершує традиційну фінансову олігархію. Вона контролює вищі посади в адміністрації, а також керівні рівні у найбільших корпораціях і поступово стає владним класом західного суспільства. На думку Дж. Гелбрейта, корпорації, що динамічно розвиваються, володіють величезними обсягами капіталів, характеризуються складною організаційною структурою і загалом складають базис індустріальної системи. Вчений називає їх основою "нового індустріального суспільства" [6, с. 35].

Цілком слушно А. Сірко визначає корпорацію як особливу форму приватної власності, що здійснює економічно відокремлено, незалежно від інших суб'єктів господарювання функції привласнення й розпорядження обмеженими ресурсами, продуктами та доходами, діалектично знімає суперечності між потребою в нагромадженні капіталу та обмеженістю розмірів індивідуальних капіталів. На особливу увагу заслуго-

вує твердження автора, що корпорація – це інституціональна форма вирішення суперечностей розвитку приватновласницької системи господарювання, якій властивий високий рівень соціалізованості. Саме ця риса характеризує корпорацію як інституціональну форму вирішення суперечностей розвитку приватновласницької системи господарювання. Під соціалізацією розуміють процес урівноваження інтересів усіх акціонерів та координацію інтересів корпорації з усіма зацікавленими сторонами, що співпрацюють [7, с. 65–70].

Слід звернути увагу на те, що поняття "корпорація" у контексті класифікації інституційних секторів економіки використовують як узагальнюючий термін для господарських товариств. Корпорації – це інституційні одиниці, створені з метою виробництва товарів та послуг, вони є джерелами прибутку чи іншої фінансової вигоди для своїх власників. У ринковій економіці корпорації вважають основною інституційною формою підприємництва. Вони перебувають у приватній власності акціонерів і пайовиків, відповідальність кожного з яких обмежена розміром капіталу, вкладеного в акції. До корпорацій належать корпоративні підприємства, утворені, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором); діють на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, корпоративних прав, у тому числі через органи, створені ними, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства.

Корпорація – це складна, багатоаспектна, ієрархічна, соціотехнічна система, основний суб'єкт ринку (суспільний інститут), що, у свою чергу, є підсистемою національної економіки та сформований на основі поєднання в собі базисних інститутів (власність, влада, управління, праця), має розвинену організаційну структуру та систему господарських зв'язків, штат кваліфікованих менеджерів. Корпорація також є особливою відкритою системою, яка містить у собі три основні підсистеми, а саме: інституціональну, виробничу та соціальну. Корпорація може складатися із багатьох підприємств у вигляді своїх підрозділів, а також бути акціонером інших товариств чи об'єднуватися з ними у концерни, консорціуми, холдинги тощо.

На думку С. Алієва, корпорація – одна з масштабних форм інтеграції компаній шляхом об'єднання акціонерних товариств та інших фірм різних сфер діяльності з метою розробки узгодженої політики багатоаспектної діяльності [15, с. 65]. Російські дослідники О. Яковлєв та Ю. Данілов стверджують, що корпорація – це єдиний бізнес, до якого входять декілька юридичних осіб. Таке об'єднання, вступаючи у взаємодію з фондовим ринком та із зовнішніми інвесторами загалом, набуває форми акціонерного товариства. Разом із тим, окремі юридичні особи, що входять до складу корпорації, можуть мати іншу (не акціонерну) організаційно-правову форму [16, с. 4].

Ґрунтовне дослідження сутності та ролі корпорацій різними науковцями дозволяє визначити корпорацію як складну інтегровану, багатоаспектну, цілісну, стратегічно орієнтовану підприємницьку структуру (акціонерне товариство або інтегрована корпорація), що є основним суб'єктом ринку (суспільний інститут). Для неї характерно:

- створення на основі об'єднання капіталів і, як наслідок, забезпечення централізації капіталу;
- наявність системи управління, яка забезпечується дивізійною організаційною структурою;
- наявність штату професійних менеджерів;
- відокремлення управління від власності;
- централізація управління;
- наявність широкого кола акціонерів, обмеження відповідальності учасників акціонерного товариства у межах вартості акцій, які належать акціонерам; можливість виходу акціонерів з товариства;
- розвиненість організаційної структури з підвищеною можливістю диверсифікації та широким діапазоном видів діяльності (наявність стратегічних зон господарювання);
- наявність системи корпоративного управління;
- можливість вільного переміщення акцій (купівля-продаж через фондовий ринок тощо);
- прозорість та відкритість діяльності корпорації;
- соціальна відповідальність перед суспільством;
- безстрокове існування [8, с. 19].

Цілком слушно Л. Федулова зазначає, що застосування терміна "корпорація" для українських підприємств є дещо умовним, й обґрунтовує доцільність використання поняття "корпоративні структури". Дослідниця пропонує під корпоративною структурою розуміти сукупність окремих одиниць господарської системи, де кожна складова може функціонувати на основі взаємодії з іншими елементами і є організацією, що розвивається за певними законами. Така структура працює в умовах інтеграції на основі виробничо-технологічних і фінансових зв'язків, беручи участь у капіталі учасників корпоративної структури, взаємодіючи між собою та маючи єдиний координаційний центр – головну або керуючу компанію [13, с. 19]. Доречно зауважити, що саме великі корпоративні структури в умовах кризи 2008–2009 рр. та стрімкого зростання рівня зовнішніх ризиків показали себе найбільш досконалими структурами у конкурентній боротьбі. Основні форми, в яких можуть функціонувати корпоративні структури, наведено у *табл. 1*.

Проведений аналіз свідчить, що корпоративні структури повинні постійно трансформуватися і вдосконалюватися відповідно до вимог мінливого зовнішнього середовища.

Таблиця 1

Форми функціонування корпоративних структур [13, с. 26–28; 7, с. 134–135]

Назва структури	Характерні особливості
Компанія з дивізіональною структурою	Група підприємств, які здійснюють відносно самостійну господарську діяльність на чолі з центром управління, що забезпечує виконання загальних функцій регулювання їхньої спільної діяльності
Холдинг	Сукупність юридичних осіб, які утворюються частковою участю у капіталі, що дає основному підприємству право визначати управлінські рішення дочірніх підприємств і напрями їхнього розвитку
Фінансово-промислова група	Сукупність фінансово-кредитних організацій, виробничих торговельно-збутових компаній, пов'язаних між собою довгостроковими відносинами, а також спільним акціонерним засновником
Консорціум	Форма спільної діяльності кількох підприємств, добровільно об'єднаних на пайових засадах для вирішення конкретних завдань і здійснення великих інвестиційних, науково-технічних, соціальних та екологічних проектів, які вимагають значних ресурсів
Концерн	Група підприємств (дочірніх компаній), об'єднаних навколо іншого – головного підприємства, яке координує та контролює їхню діяльність
Конгломерат	Об'єднання у межах єдиної структури різних технологічно не пов'язаних між собою підприємств з метою впливу на динаміку курсу їхніх акцій у напрямі зростання
Транснаціональна корпорація	Юридична особа або сукупність юридичних осіб, що мають у власності чи оперативному управлінні активи на території двох і більше держав
Стратегічний альянс	Форма інтеграції ресурсів партнерів, коли вони для захоплення і розширення ринків мають враховувати взаємні інтереси й розподіляти ризики для досягнення загальних стратегічних цілей
Керуюча компанія	Суб'єкт управління, заснований власниками (часто учасниками фінансово-промислових груп), який здійснює управління активами власників із використанням вертикально-інтегрованої системи
Японський сюдан	Універсальні багатогалузеві об'єднання, до складу яких входять банки, страхові компанії та інші фінансові установи, торговельні компанії, а також виробничі підприємства, що представляють увесь спектр галузей економіки
Південнокорейський чеболь	Універсальні багатогалузеві об'єднання, сформовані за схожою з японськими сюданами схемою переважно на сімейному капіталі
Мережева організація	Сукупність фірм, діяльність яких координується ринковими механізмами, системою замовлень на постачання продукції та розвитком гнучких взаємовідносин з іншими фірмами на основі використання інформаційних технологій
Картель	Об'єднання фірм з метою зменшення втрат від падіння цін і збереження своїх часток на ринках, які відображають наперед процеси горизонтальної та вертикальної інтеграції (формується на однорідних ринках з орієнтацією на масове виробництво та збут стандартизованих товарів)

Розвиток корпоративних структур, виявлення їх значущості, переваг як основного суб'єкта ринку; ролі для розвитку національної економіки, економіки окремих регіонів ще потребують ґрунтовного осмислення. Таким чином, постійні еволюційні зміни корпоративних структур як у сучасних розвинених ринкових, так і в перехідних економіках за рахунок консолідації акціонерного капіталу у великих корпораціях є закономірним явищем. Його об'єктивною основою стали складні технологічні ланцюги виробництва, зумовлені процесами поглиблення поділу праці та глобалізації світового господарства, що вимагає реалізації на мікроекономічному рівні не лише стандартних функцій виробництва продукції, а й науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, а також маркетингу у відповідній сфері.

Посилення ролі корпоративної ланки в економічній системі та забезпеченні економічного зростання стало визначальним чинником високого рівня конкурентоспроможності економіки розвинених країн світу. Великі корпорації створюють реальні передумови для динамічного розвитку. Тенденції формування та функціонування корпорацій відбивають закономірності розвитку світової економіки. До таких закономірностей належать концентрація капіталу, інтеграція промислового і фінансового капіталу, диверсифікація форм і напрямів діяльності, посилення глобальної конкуренції тощо [17, с. 16].

Тенденції розвитку світового економічного простору свідчать, що на глобальному ринку найбільш ефективними та конкурентоспроможними стають великі та надвеликі корпорації – власники виробничих та науково-технічних ресурсів [18, с. 28]. Швейцарський економіст Г. Бортіс стверджує, що навіть картелі можуть мати позитивний вплив на економіку, оскільки вони сприяють формуванню стабільного середовища для підтримання підприємницької активності у довгостроковій перспективі [10, с. 417]. На думку В. Гейця, саме використання переваг великого конкурентоспроможного бізнесу, створеного на основі консолідації капіталу через капіталізацію прибутку і нагромадження власності, у тому числі і шляхом її придбання за кордоном, дасть змогу українським компаніям витримувати конкуренцію на світових ринках [11, с. 407]. Очевидно, що за умов глобалізації діяльність корпоративних структур значною мірою зосереджується в інноваційному просторі, що є комбінацією технологій і сфер їхнього застосування. Метою їх діяльності є оптимізація цієї комбінації для зміцнення конкурентних позицій у глобальному просторі.

Останнім часом посилилися тенденції формування горизонтальних мережевих корпорацій. За цих умов класична централізована корпорація поступово втрачає свою здатність належним чином акумулювати та обробляти потрібні інформаційні ресурси та оперативно реагувати на них. Намітилася тенденція делегування повноважень та відповідальності з центру не тільки підпорядкованим економічним

структурам, а й тисячам незалежних суб'єктів. Учасниками глобальної економіки стають саме такі функціонально оновлені горизонтальні корпорації. Такі полісистемні корпорації стають суб'єктами принципово нової глобальної економіки розвитку, яка утверджується на засадах функціонування мережевих систем. Прикладами такого типу корпорацій дослідники називають японські кейрецу (Mitsubishi, Sumitomo), корейські чеболі (Samsung, Hyundai) та провідні західні банківські групи.

Горизонтальні мережеві корпорації мають такі найбільш характерні риси структурної побудови:

- поєднання чинників і завдань економічного та соціального розвитку;
- горизонтальна організація управлінських зв'язків та рівноправність учасників мережі;
- відсутність формалізованих засад організації мережевих структур, оскільки їхні суб'єкти взаємодіють на основі неформальних норм;
- організація їхніх відносин на засадах конвергенції;
- формування на базі таких мереж соціального капіталу, що поступово посідає провідне місце у забезпеченні розвитку як економіки, так і суспільства у цілому [12, с. 328–329].

Корпоративна форма господарювання найбільш ефективно застосовується у великому виробництві, вона має такі основні принципи функціонування:

- економічна система корпорації існує незалежно від її власників;
- власники корпорації несуть тільки обмежену відповідальність за результати діяльності;
- корпорація володіє правом власності та укладає контракт від свого імені тощо.

Світовий досвід підтверджує, що об'єднання підприємств у великі корпоративні структури суттєво скорочує трансакційні витрати. За деякими оцінками, частка десяти найбільших російських компаній у ВВП становить 41 %, у той час як у Японії – 32 %, у США – 27 %, а у Німеччині – 20 %. Десять найбільших приватних власників контролюють понад 60 % капіталізації російського ринку, що є найбільшим показником у світі. Натомість у країнах Західної Європи аналогічний показник становить 30 %, в Індонезії – 58 %, у Таїланді – 43 %, у Південній Кореї – 37 %, а у США та Великій Британії – менше 10 % [14, с. 223–224].

Аналізуючи особливості функціонування світової економіки, українські вчені А. Мазаракі та Т. Мельник звертають увагу на те, що більшість українських концернів побудовані за вертикальним принципом із досить жорсткою інтеграцією, натомість головною тенденцією функціонування транснаціональних корпорацій є перехід на горизон-

тальну матричну структуру [9, с. 28]. Ці аспекти відіграють важливу роль в інтеграційних процесах, які відбуваються в Україні, що обумовило появу цілої низки великих корпорацій, які диверсифікували свою діяльність у межах однієї структури. До таких корпоративних структур можна віднести "SCM", "EastOne" ("Інтерпайп"), "Group DF", "Фінанси та кредит", "Індустріальний Союз Донбасу", "Смарт Холдинг", "Укрпромінвест", сформовану навколо "ПриватБанку" групу тощо. Показовим є створення в Україні бізнес-груп на основі корпоративного об'єднання цілої низки підприємств різних галузей в інтегровані корпоративні структури (табл. 2).

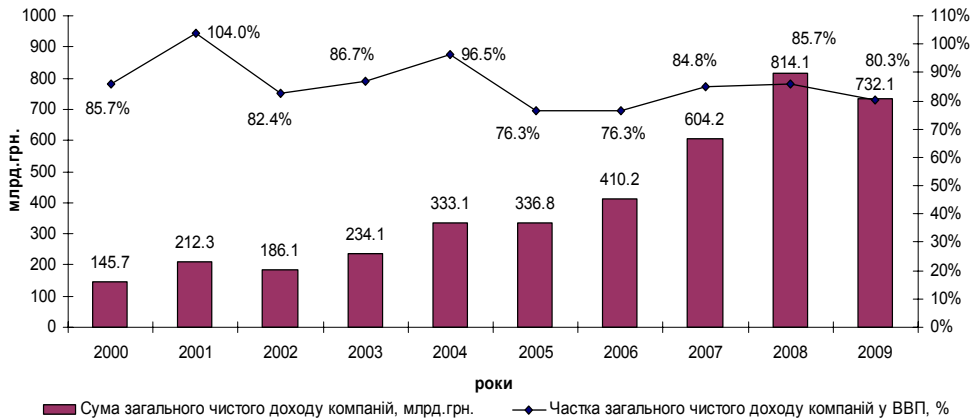
Таблиця 2

Обсяг чистого доходу перших двадцяти компаній України та їхня частка у ВВП у 2008–2009 рр.*

Компанія	Чистий дохід, млн грн		Частка чистого доходу у ВВП, %	
	2008	2009	2008	2009
НАК "Нафтогаз України"	50522.8	75094.1	5.3	8.2
Метінвест	69632.5	46942.5	7.3	5.1
Енергоринок	40527.5	41843.3	4.3	4.6
Азовсталь	21235.3	15704.5	2.2	1.7
ТНК-ВР Коммерс	14816.9	15646.0	1.6	1.7
Арселор Міттал Кривий Ріг	22102.9	14398.2	2.3	1.6
Лисичанська нафтова інвестиційна колегія	14485.7	13688.4	1.5	1.5
ММК ім. Ілліча	21727.1	13347.8	2.3	1.5
Індустріальний Союз Донбасу	12583.5	12908.7	1.3	1.4
Київстар	12799.3	11652.8	1.3	1.3
Укртатнафта	11428.9	11442.6	1.2	1.3
НАЕК "Енергоатом"	10451.3	10920.1	1.1	1.2
Алчевський металургійний комбінат	15322.1	10074.5	1.6	1.1
Укрнафта	9400.5	9978.9	1.0	1.1
Вугілля України	9846.1	9936.5	1.0	1.1
Донецьксталь – металургійний завод	12911.5	9680.9	1.4	1.1
Метро Кеш енд Керрі Україна	8749.6	9448.5	0.9	1.0
Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського	10215.4	9380.5	1.1	1.0
Запорізький металургійний комбінат "Запоріжсталь"	12554.5	8963.1	1.3	1.0
Нібулон	7363.1	8594.3	0.8	0.9
Усього двадцять компаній	388676.5	359646.2	40.9	39.3

Примітка. * Складено за даними: *Офіційний сайт Державного комітету статистики України*. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>; *Топ-100*. Рейтинг лучших компаний Украины. — 2010. — № 2. — С. 16.

З'ясувати значення та роль ста найбільших компаній в економіці України дозволяє аналіз динаміки їхньої частки у ВВП країни протягом останнього десятиліття (рисунки). Цей показник упродовж 2000–2009 рр. жодного разу не опускався нижче 76 %, а у 2007–2009 рр. стабільно перевищує 80 %.

Обсяг загального чистого доходу ста найбільших компаній України та їхня частка у ВВП країни у 2000–2009 рр. *

Отже, можна стверджувати, що основними перевагами корпоративних структур є широкі можливості щодо залучення фінансових ресурсів, реалізації інноваційних проектів тощо. Процеси реструктуризації та реорганізації підприємств охоплюють широкий ареал інституційних трансформацій корпоративного сектора сучасної економіки. Однак в Україні вони поки що не стабілізувалися, значною мірою це було пов'язано з інституційними обмеженнями для формування корпоративних структур у країні та недосконалістю законодавчого регулювання. 29 квітня 2009 р. набув чинності Закон України "Про акціонерні товариства" [21], що має сприяти активізації процесів корпоратизації у нашій державі. Цей законодавчий акт покликаний утвердити найбільш оптимальні технології організації та функціонування корпоративних структур в Україні відповідно до цивілізованих принципів підприємництва [22, с. 144]. Важливим аспектом подальших наукових досліджень є глибокий і комплексний аналіз ролі та впливу корпоративних структур на національну економіку.

* Складено за даними [19; 20].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Маршалл А.* Осовы экономической науки / А. Маршалл; [предисл. Дж. М. Кейнс; пер. с англ. В. И. Бомкина, В. Т. Рысина, Р. И. Столпера]. — М. : Эксмо, 2007. — 1039 с.
2. *Berle A. A.* The Modern Corporation and Private Property / A. A. Berle, G. C. Means. — New York : The MacMillan Company, 1932. — 380 p.
3. *Норт Д.* Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Даглас Норт; пер. з англ. І. Дзюб. — К. : Основи, 2000. — 198 с.
4. *Вільямсон О. Е.* Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів / Олівер Е. Вільямсон. — К. : АртЕк, 2001. — 472 с.
5. *Шумпетер Й. А.* Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / Й. А. Шумпетер; предисл. В. С. Автономова. — М. : Эксмо, 2007. — 864 с.
6. *Гэлбрейт Дж. К.* Новое индустриальное общество. Избранное / Джонсон Кеннет Гэлбрейт. — М. : Эксмо, 2008. — 1200 с.
7. *Сірко А. В.* Корпоративні відносини в перехідній економіці: проблеми теорії і практики / А. В. Сірко. — К. : Імекс, 2004. — 413 с.
8. *Головкова Л. С.* Сукупний економічний потенціал корпорації: формування та розвиток / Л. С. Головкова. — Запоріжжя : Вид-во Класич. приват. ун-ту, 2009. — 340 с.
9. *Мазаракі А. А.* Регуляторна політика у сфері зовнішньої торгівлі / А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник. — К. : Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2010. — 470 с.
10. *Бортіс Г.* Інституції, поведінка та економічна теорія: Внесок до класико-кейнсіанської політичної економії / Генріх Бортіс; пер. з англ. Т. Бардадим. — К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2007. — 560 с.
11. *Геєць В. М.* Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В. М. Геєць. — НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. — К., 2009. — 864 с.
12. *Гальчинський А. А.* Криза і цикли світового розвитку / А. А. Гальчинський. — К. : АДЕФ-Україна, 2009. — 392 с.
13. *Корпоративні структури в національній інноваційній системі України* / за ред. Л. І. Федулової. — К. : Вид-во УкрІНТЕІ, 2007. — 812 с.
14. *Либман А. М.* Экспансия российского капитала в страны СНГ / А. М. Либман, Б. А. Хейфец. — М. : Экономика, 2006. — 367 с.
15. *Алиев С. А.* Факторы рыночной активности корпоративных структур и их влияние на систему управления / С. А. Алиев // Менеджмент в России и за рубежом. — 2008. — № 3. — С. 65–71.
16. *Яковлев А. А.* Российская корпорация на 20-летнем горизонте: структура собственности, роль государства и корпоративное финансирование / А. А. Яковлев, Ю. А. Данилов // Российский журнал менеджмента. — 2007. — Т. 5, № 1. — С. 3–34.
17. *Федулова Л. І.* Корпоративні структури в інноваційній діяльності: світовий досвід та можливості для України / Л. І. Федулова // Економіка та прогнозування. — 2004. — № 4. — С. 9–27.

18. *Якубовський М.* Промислова політика: проблеми та перспективи модернізації / М. Якубовський // *Економіка України*. — 2010. — № 8. — С. 21–29.
19. *Державний комітет статистики України.* Офіційний сайт. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
20. *Кавьюк В.* Самые доходные компании десятилетия / В. Кавьюк // *Топ-100. Рейтинг лучших компаний Украины*. — 2010. — № 2. — С. 27.
21. *Про акціонерні товариства :* Закон України № 514-VI від 17 верес. 2008 р.
22. *Вінник О. М.* Корпоративно-управлінські технології, що ґрунтуються на акціонерних угодах: постановлення питання та визначення кола проблем // О. М. Вінник // *Вісн. Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого*. — 2010. — № 1. — С. 134–150.